

УДК: 631.1.005

Колос З.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
ВП НУБіП України "Бережанський агротехнічний інститут"

УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Дано оцінку сучасного стану матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. Запропоновано шляхи удосконалення системи матеріального і технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Ключові слова: Сільське господарство, матеріально-технічне забезпечення, енергетичні ресурси, сільськогосподарська техніка, агрохімічне обслуговування, організаційно-економічний механізм.

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства, рівень і темпи зростання виробництва, підвищення продуктивності праці значною мірою залежать від стану матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Аграрна політика держави в сучасних умовах не забезпечує повне оснащення агропромислового комплексу засобами механізації, хімізації та енергетичними ресурсами, асортимент, якість і надійність яких відповідали б досягненням науково-технічного прогресу та забезпечували своєчасне виконання усіх технологічних процесів виробництва продукції з найменшими витратами праці і коштів. А тому питання пошуку шляхів забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними ресурсами та ефективного їх використання є досить актуальним.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженням проблем матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств займалися такі вчені, як В. Г. Андрійчук [1], М. Я. Дем'яненко [2], П. М. Макаренко [3], Л. Ю. Мельник [3], С. А. Нестеренко [4], Г. М. Підлісецький [5], О. А. Плаксін [6].

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінка сучасного стану матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств та розробка заходів щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Головною передумовою підвищення ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських товаровиробників є достатнє забезпечення тракторами і комбайнами різних модифіка-

цій та іншим необхідним обладнанням. Зменшення обсягів виробництва засобів механізації для сільського господарства та зростання цін на них при відсутності коштів у сільськогосподарських підприємств призводять до збільшення строків експлуатації наявних засобів, а це знижує їх технічну готовність, призводить до порушення агротехнічних строків виконання сільськогосподарських робіт. Недостатня кількість технічних засобів є однією з головних перешкод на шляху до інтенсивного їх розвитку. В динаміці наявності тракторів у сільськогосподарських підприємствах зменшилася на 27,3%, зернозбиральних комбайнів – на 27,0%, бурякозбиральних комбайнів – на 33,4%, картоплюзбиральних комбайнів – на 50,0%, порівняно з 2009 роком (табл. 1).

Разом з тим, зменшення кількісного складу технічних засобів супроводжувалось збільшенням середньої потужності двигуна. За аналізований період цей показник зріс на 30,8% і на кінець 2012 року становив 98,6 к.с.

Загалом, слід відмітити тенденцію до зменшення рівня забезпеченості енергетичними ресурсами сільськогосподарських підприємств Тернопільської області. Так, в порівнянні з 2009 роком, обсяг енергетичних потужностей з розрахунку на 100 га посівної площі зменшився на 20,5%, а з розрахунку на одного середньорічного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві зменшився на 10,9%. Проведені дослідження показали, що близько 45-50% техніки відпрацювала свій ресурс, що потребує додаткових витрат на її утримання та ремонт.

Таблиця 1

**Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей
у сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області**

Показник	Рік				
	2009	2010	2011	2012	2012 р. до 2009 р. у %
Трактори всього, шт.	4202	3289	3101	3054	72,7
Трактори з розрахунку на 1000 га ріллі, шт.	10	7	7	7	70,0
Середня потужність двигуна, кВт	75,4	93,6	98,4	98,6	130,8
Комбайни, з них:					
– зернозбиральні	1018	840	757	743	73,0
– на 1000 га посівної площі зернових (без кукурудзи)	3	3	3	3	100,0
– бурякозбиральні	210	168	152	142	67,6
– на 1000 га зібраної площі	6	3	3	4	66,7
– картоплезбиральні	18	10	8	9	50,0
– на 1000 га зібраної площі	11	5	2	2	18,2
Наявність енергетичних потужностей усього, тис. кВт	944	818	795	813	86,1
– на 100 га посівної площі, кВт	190	161	151	151	79,5
– на одного середньорічного працівника, зайнятого в сільськогосподарському виробництві, кВт	6,4	7,4	6,7	5,7	89,1

Технічні засоби в більшості випадків були придбані десятки років тому. Вони вже морально та фізично застарілі й не дають змоги вчасно і якісно виконати запланований комплекс робіт.

Модернізація машинно-тракторного парку відбувається надзвичайно повільно. Так

протягом 2012 року у сільськогосподарські підприємства Тернопільської області надійшло 187 тракторів, а вибуло 234, зернозбиральних комбайнів 1 і 65, кормозбиральних 1 і 6, кукурудзо-збиральних 1 і 1, картоплезбиральних 1 і 0, бурякозбиральних машин 2 і 12 (табл. 2).

Таблиця 2

**Рух окремих видів техніки у сільськогосподарських підприємствах
протягом 2012 року, шт.**

Вид техніки	Наявність на початок року	Надійшло протягом року		Вибуло протягом року		Наявність на кінець року
		усього	у т.ч. куплено	усього	у т.ч. списано	
Трактори всього, шт.	3101	187	158	234	48	3054
Комбайни						
зернозбиральні	757	51	21	65	15	743
кукурудзо-збиральні	19	1	1	1	1	19
кормозбиральні	117	1	1	11	6	107
картоплезбиральні	8	1	–	–	–	9
Бурякозбиральні машини	152	2	–	12	7	142

Найбільша частка виробничих послуг у сільському господарстві належить агрохімічному обслуговуванню. Основним в організації виробничого обслуговування агрохімічними підприємствами сільськогосподарських товаровиробників є розроблення економічного механізму взаємовідносин між партнерами. Визначення обсягів робіт і послуг з агрохімічного обслуговування та їх розподіл не завжди забезпечують вимоги обох сторін.

Одним із визначальних елементів у системі заходів щодо нарощування обсягів і пі-

двищення врожайності сільськогосподарських культур є застосування добрив. Під урожай 2012 р. сільськогосподарськими підприємствами на площі 485,2 тис.га (92,5% посівних площ) внесено 62,9 тис.т мінеральних добрив (у поживних речовинах), що на 4,0% більше рівня 2011 р. У середньому на 1 га загальної посівної площі вносили 120 кг мінеральних добрив проти 118 кг у 2011р. (рис. 1.).

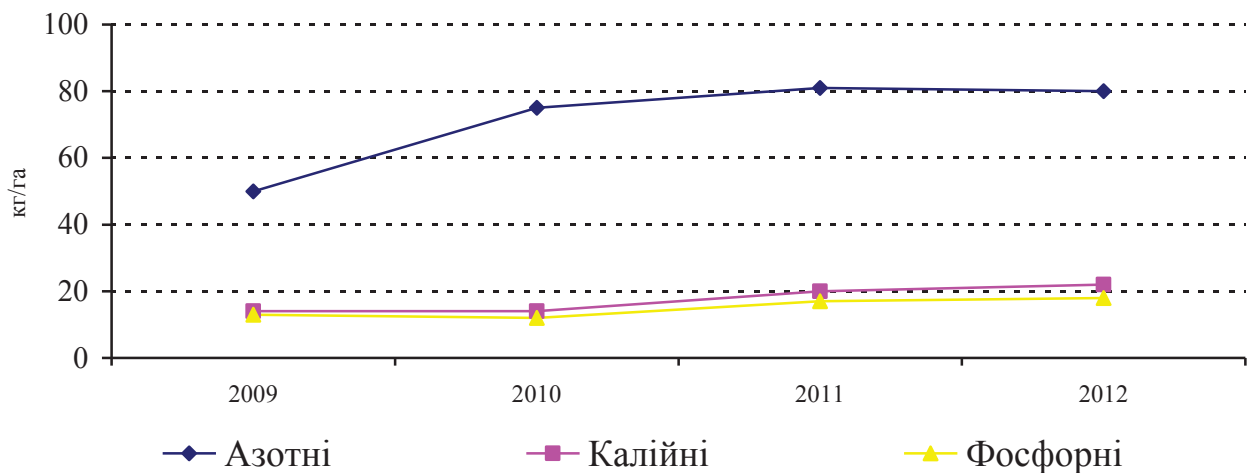

Рис. 1. Динаміка внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами Тернопільської області.

Органічні добрива (219,8 тис.т, або на 14,5% менше рівня 2011р.) внесені на площі 5,4 тис.га, що складає лише 1,0% загальної площі посівів. На 1 га посівної площі в 2012р вносили по 0,4 т органіки проти 0,5 т у 2011р.

Висновки. Удосконалення системи матеріального і технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників має ґрунтуватися на створенні розгалуженої мережі підприємств з надання технічних послуг, а також розвитку прямих зв'язків між виробниками та споживачами матеріальних і технічних засобів, створення кооперативів зі спільного використання техніки. Одним із основних шляхів поліпшення негативної динаміки забезпеченості сільськогосподарських підприємств енергетичними ресурсами є розвиток державної фінансової підтримки та розробка системи відносин між ви-

робниками матеріально-технічних ресурсів та споживачами.

Створення ринку мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин має передбачати налагодження прямих зв'язків між виробником і споживачем, що передбачає не лише поставки мінеральних добрив, пестицидів та інших агрохімікатів, а і забезпечення машинами та обладнанням для їх приготування і внесення, надання сільськогосподарським підприємствам технічної і наукової допомоги.

Світовий досвід показує, що цей процес здійснюється за допомогою економічних методів управління та стимулювання і являє собою організаційно-економічний механізм з відновлення матеріально-технічної бази сільського господарства. Ефективне функціонування даного механізму є однією з передумов успішної діяльності сільськогосподарських товаро-виробників.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на системне вивчення і удосконалення механізму надання державної підтри-

мки на купівлю вітчизняної техніки та матеріальних ресурсів через стимулювання вітчизняного товаровиробника.

Список літератури.

1. Андрийчук В. Г. Современная аграрная политика: проблемные аспекты / В. Г. Андрийчук, М. В. Зубец, В. В. Юрчишин. – М.: Аграрная наука, 2005. – 140 с. – С. 281-283.
2. Дем'яненко М. Я. Стан державної фінансової підтримки сільського господарства / М. Я. Дем'яненко, Ф. В. Іванина // Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – С. 233 – 235.
3. Мельник Л. Ю. Колективні форми сільськогосподарського виробництва: економічний потенціал і проблеми ефективного функціонування / Л. Ю. Мельник, П. М. Макаренко // Економіка АПК. – № 7. – 2003. – С. 23 - 28.
4. Нестеренко С. А. Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств: управлінський аспект: монографія / С. А. Нестеренко. – К. : Компанія ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2012. – 483 с.
5. Підлісецький Г. М. Економічні проблеми технічного забезпечення сільського господарства / Г. М. Підлісецький // Економіка України. – 2008. – № 11. – С. 81 – 87.
6. Плаксін О. А. Матеріально-технічне забезпечення підприємств АПК в сучасних умовах / О. А. Плаксін // Економіка АПК. – 2004. – № 8. – 63–68 с.

Summary

The ways to improve the system of material and technical support of agricultural producers are offered. One of the main ways of improvement of the negative dynamics of agricultural enterprises security by energy resources is the development of state financial support and the development of the system of relations between producers and consumers. The creation of the market of mineral fertilizers and chemical plant protection means should include the establishment of direct links between producers and consumers. This implies not only the supply of mineral fertilizers, pesticides and other agrochemicals, but ensuring by machines and equipment for their preparation and application, providing of agricultural enterprises with technical and scientific assistance. World experience shows that this process is carried out using economic methods of management and represents the organizational-economic mechanism for restoration of material-technical base of agriculture. The effective functioning of such a mechanism is one of the prerequisites of successful activities of agricultural producers.

Further researches would be directed to the systemic study and improvement of the mechanism of providing the state support for purchase of domestic machinery and material resources through the stimulation of domestic producers.

Keywords: *Agriculture, logistics, energy equipment resources, agricultural machinery, agrochemical service, organizational ekonomichesky mechanism.*